

Notes on the contents

Historiallisen Aikakauskirjan (2/2004) teemana on Juutalaisuus, antisemitismi ja Israelin historia. Juutalaisia on maailmassa vain 15 miljoonaa. Heidän näkyvyytensä on kuitenkin paljon tätä lukua suurempi kuten Tapani Harviainen toteaa artikkelissaan *Juutalaisten historia ja länsimainen juutalaiskuva*. Artikkelissaan *Holokaustin hahmoja* Maaria Oikarinen katsoo israelilaisen kuvataiteen alkaneen käsitellä juutalaisten joukkotuhoa eli holokaustia eksplisiittisesti vasta 1980-luvulla. Nykytaide kommentoi yhteiskuntaa, poliittista retoriikkaa ja holokaustin kaupallistamista. Oikarinen käsittelee holokaustin kuvaamisen eettisiä ongelmia sekä postmodernin ja konservatiivisen lähestymistavan eroja.

Onko antisemitismi ikuista? kysyy artikkelinsa otsikossa Eero Kuparinen. Hän tarkastelee juutalaisvihan eri elementtejä sekä sitä, miten antisemitismiä on näiden pohjalta tulkittu ja miten esitetyt tulkintamallit soveltuvat selittämään myös tämän päivän antisemitismiä. Svante Lundgren selvittää juutalaisen sosialismin historiaa sekä juutalaisuuden ja sosialismin suhdetta artikkelissaan *Juutalaisuus ja sosialismi*.

Israelissa nousi 1980-luvulla uushistorioitsijoiksi kutsuttu ryhmä, joka on kyseenalaistanut monet Israelin itsenäistymissotaan liittyvät käsitykset ja aiheuttanut väitteillään kiivaan keskustelun. Hannu Juusola esittelee eräitä uuden tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia ja tarkastelee yhtä keskeistä kiistakysymystä – palestiinalaisten eksoduksen syitä (*Israelin historian tutkimus perimmäisten kysymysten äärellä*).

Modernin historiatieteen perussääntöihin kuului pidättäytyminen moraalisten tuomioiden langettamisesta. Sääntö on luonut kuilun historian tutkijoiden ja tavallisten ihmisten välille. Jälkimmäisten luultavasti yleisin historiaa koskevaa kysymys on: kuka oli syyllinen? Sirkka Ahonen tarkastelee artikkelissaan *Historia – sittenkin tuomari?* historian tuomarinroolia siirryttäessä modernista jälkimoderniin tilanteeseen. –

Miljoonien juutalaisen käsittämätön kohtalo ja sen taustalla ollut suunnitelmallinen inhimillinen julmuus koskettavat yhä uusia sukupolvia niin historianopetuksen kuin julkisen historiakulttuurin kautta. Kysymystä käsittelee kolumnissaan Pilvi Torsti (*Historialliset avainsanat historiapolitiikan palveluksessa*).

Jukka Lindstedt selvittää artikkelissaan *Juutalaisten sotavankien luovutukset*, kuinka Suomesta luovutettiin jatkosodan aikana saksalaisille 47 juutalaista sotavankia. Luovutusten ensisijainen syy ei ollut luovutettujen syntyperä vaan heidän asemansa poliittisina sotavankeina. Kuitenkin juutalaisuus saattoi vaikuttaa siihen, että sotavanki tavallista helpommin luokiteltiin poliittiseksi.

Nuortaistolaisuus, opiskelijoiden, koululaisten ja kulttuuriväen radikalismien kanavoituminen SKP:n stalinistisen vähemmistöfraktion kannatuksiksi 1970-

luvun alkuvuosina, on yksi Suomen toisen maailmansodan jälkeisen poliittisen historian ällistytävimpiä ilmiöitä. Aihetta on tutkittu akateemisesti jo pitkään, mutta liikkeen taustaa, luonnetta ja merkitystä ei ole vielä tyydyttävästi ymmärretty ja selitetty. Taistolaisuuden muistelu herättää vahvoja tunteita ja värikästä polemiikkaa. Juha Sihvola pohtii ilmiötä pääkirjoituksessaan *Taistolaisuus ja vallankumouksen pelko* sekä Anna Kontula katsauksessaan *Taistolaisuus puberteettikapinasta takinkääntöön*.

Historiallisessa Aikakauskirjassa myös keskustellaan talvisodan rauhan solmimisen vaiheista. Heikki Ylikangas, Ohto Manninen ja Seikko Eskola esittävät omat argumenttinsa helmi-maaliskuun tärkeistä päätöksistä (s. 244-263).